

FRAZEOLOGIA

Frazeologia – określenie mające trzy znaczenia:

1. dział językoznawstwa, a dokładnie leksykologii, zajmujący się analizą utrwalonych w danym języku połączeń wyrazowych, badający związki frazeologiczne danego języka,
2. zasób charakterystycznych dla danego języka połączeń wielowyrazowych, związków frazeologicznych właściwych danemu językowi, zwanych związkami frazeologicznymi,
3. frazeologizmy.

Związek frazeologiczny, frazeologizm – utrwalone w praktyce językowej połączenie dwóch lub więcej wyrazów, którego znaczenie jest odmienne od sensu dyktowanego przez poszczególne wyrazy składające się na związek.

Stałych związków frazeologicznych nie można zmieniać ani przekształcać (wpaść z deszczu pod rynną, czyli znaleźć się w sytuacji gorszej, niż ta w której się znajdował), wyrażenia takie są niepodzielne znaczeniowo i zrozumiałe tylko jako całość (drzeć koty, czyli spierać się, kłócić, syzyfowa praca – praca ciężka i bezcelowa, niedająca wymiernych wyników).

Związek frazeologiczny

1. Wyrażenie – ośrodkiem związku jest rzeczownik, przymiotnik lub imiesłów przymiotnikowy (zakazany owoc, czarna rozpacz, słomiany zapał, ziarno niezgody)
2. Zwrot – ośrodkiem związku jest czasownik (klepać biedę, spać jak suseł, zgubić wątek, dać drapak)
3. Fraza – to zdanie, sentencja, maksyma, przysłowie (kij ma dwa końce, człowiek człowiekowi wilkiem, szewc bez butów chodzi, co ma wisieć nie utonie, zły to ptak, co własne gniazdo kała, wyszło szydło z worka, ręce opadają).

Źródła frazeologizmów:

1. mitologia (męki Tantalą, stajnia Augiasza, róg obfitości, koń trojański, jabłko niezgody, ośle uszy, nić Ariadny, Pięta Achillesa, paniczny strach, puszka Pandory, wpaść w objęcia Morfeusza, zostać trafionym strzałą Amora, pod egidą)
2. Biblia (Alfa i Omega, chleb powszedni, ciemności egipskie, cień w oku, dobry pasterz, gałązka oliwna, jabłko Adama, judaszowe srebrniki, kainowe знамя, kolos na drewnianych nogach, kamień węgielny, kozioł ofiarny, kraina mlekiem i miodem płynąca)
3. Literatura (niedźwiedzia przysługa, walczyć z wiatrakami, dantejskie sceny)

4. Historia (mówić prosto z mostu, wróc z tarczą lub na tarczy, mowa lakoniczna, miecz Damoklesa, olimpijski spokój, Pyrrusowe zwycięstwo, kości zostały rzucone, benedyktyńska praca, Panu Bogu świeczkę a diabłu ogarek, słowo się rzekło, kobyłka u płotu, od Sasa do Lasa, wyszedł na tym jak Zabłocki na mydle
 5. Inne źródła (poczta pantoflowa, siedzieć z założonymi rękami, podać czarną polewkę, rzucić rękawicę, z niejednego pieca chleb jeść)
- Przysłowie – krótkie zdanie niekiedy wierszowane, zaczerpnięte ze źródeł literackich lub ludowych, często powtarzane sformułowanie wyrażające uniwersalne treści, traktowane jako wskazówka, ostrzeżenie, przestroga lub komentarz jakiejś sytuacji, bezpośrednio lub metaforycznie wyrażająca myśl lub radę opartą na tradycji ludowej i utrwalone w tradycji ustnej, wyrażające jakąś myśl ogólną.

Popularne przysłowia:

Bez pracy nie ma kołaczy, darowanemu koniowi w zęby się nie zagląda, fortuna kołem się toczy, nie chwal dnia przed zachodem słońca, lepszy wróbel w garści niż gołąb na dachu, apetyt rośnie w miarę jedzenia, co ma wisieć nie utonie, dzieci i ryby głosu nie mają, grosz do grosza, a będzie kokosza, łaska pańska na pstrym koniu jeździ)